

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 października 2021 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

na posiedzeniu niejawnym w składzie:

Przewodniczący: sędzia (del.) Magdalena Kimel	

po rozpoznaniu w dniu 5 października 2021 r. w Gliwicach

sprawy I. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o odsetki, wysokość emerytury

na skutek odwołania I. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

z dnia 12 kwietnia 2021 r. **nr** KLE- (...)

6 maja 2021 r. **nr** KLE (...)

6 maja 2021 r. **nr** (...)- (...)- (...)

1. zmienia zaskarżoną decyzję z dnia 12 kwietnia 2021 roku nr KLE- (...), w ten sposób, że przyznaje odwołującej prawo do odsetek ustawowych od kwoty 324,66 zł (trzysta dwadzieścia cztery złote i 66/100) od dnia 26 września 2018 roku do dnia wykonania decyzji z dnia 12 kwietnia 2021 roku.

2. zmienia zaskarżoną decyzję z dnia 6 maja 2021 roku KLE (...) w ten sposób że przyznaje odwołującej prawo do odsetek ustawowych od kwoty 376,42 zł (trzysta siedemdziesiąt sześć złotych i 42/100) od dnia 26 marca 2019 roku do dnia wykonania decyzji z dnia 13 kwietnia 2021 roku,

3. zmienia zaskarżoną decyzję z dnia 6 maja 2021 roku nr (...)- (...)- (...), w ten sposób że stwierdza iż z kwoty ekwiwalentu za deputat węglowy za 6 miesięcy nie dokonuje się potrąceń kwoty 358,39 zł (trzysta pięćdziesiąt osiem złotych i 39/100) z powodu egzekucji administracyjnej,

4. nowy wniosek odwołującej o zapłatę odsetek ustawowych od 26 września 2020 roku zawarty w odwołaniu z dnia 8 czerwca 2021 roku przekazuje do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z..

(-) sędzia (del.) Magdalena Kimel

UZASADNIENIE

Decyzją z 12 kwietnia 2021r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z., powołując się na art. 85 ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych i art. 118 ustawy z 17 grudnia 1988r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, odmówił ubezpieczonej I. M. wypłaty odsetek ustawowych od kwoty 324,66 zł. W uzasadnieniu, organ rentowy wskazał, że w wyroku z 11 stycznia 2021r. Sąd Apelacyjny w Katowicach nie zasądził wypłaty odsetek za zwłokę, natomiast należność wynikająca z tego wyroku zostanie odwołującej wypłacona w terminie nie pozwalającym na wypłatę odsetek.

Następnie decyzją z 6 maja 2021r. organ rentowy, ponownie powołując się na art. 85 ustawy systemowej i art. 118 ustawy emerytalnej, odmówił ubezpieczonej I. M. wypłaty odsetek ustawowych od kwoty 376,42 zł. W uzasadnieniu, organ rentowy wskazał, że wyrok Sądu Okręgowego w Gliwicach z 11 października 2019r. uprawomocnił się w dniu wpływu do ZUS wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach, tj. 17 marca 2021r. i sąd odwoławczy nie zasądził wypłaty odsetek za zwłokę. Natomiast należność wynikająca z tego wyroku zostały odwołującej wypłacona w terminie nie pozwalającym na wypłatę odsetek.

Kolejną decyzją z tej samej daty, organ rentowy, rozpoznając wniosek zawarty w odwołaniu z 30 września 2020r., przekazany do ZUS postanowieniem Sądu Okręgowego z 15 lutego 2021r., odmówił wydania decyzji merytorycznej. W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że brak było podstaw do wydania decyzji w przedmiocie ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy za II półrocze roku 2020, wobec wcześniejszego przyznania tego świadczenia bezterminowo. Nadto ZUS podkreślił, że decyzją z 13 marca 2020r. o waloryzacji świadczenia dokonał również potrącenia z wypłaconej w marcu 2020r., kwoty ekwiwalentu, egzekwowanej kwoty 358,39 zł. Dalej organ rentowy zaznaczył, że od września 2020r., z wypłacanego odwołującej ekwiwalentu potrącił 358,39 zł we wrześniu 2020r. i 366,25 zł w marcu 2021r.

W odwołaniach od powyższych decyzji, ubezpieczona wnosila o ich zmianę poprzez przyznanie jej odsetek ustawowych od kwot ekwiwalentu z tytułu prawa do węgla deputatowego, przyznanych powyższymi wyrokami, tj. od kwot 324,66 zł i 376,42 zł. W ocenie odwołującej organ rentowy ponosi winę za wypłatę powyższych kwot po terminie co było związane z potrąceniem tych kwot przez ZUS. Z kolei brak podstawy dokonania tych potrąceń został potwierdzony, powołanymi wyżej wyrokami. W konsekwencji organ rentowy, przy właściwym zastosowaniu obowiązujących przepisów, winien nie dokonywać spornych potrąceń. Tym samym obecnie jest zobowiązany do naprawienia swojego błędu i w konsekwencji, wypłaty również odsetek za opóźnienie w wypłacie tych świadczeń. Równocześnie w odwołaniu od trzeciej z zaskarżonych decyzji, odwołująca domagała się jej zmiany poprzez zobowiązanie organu rentowego do wypłacenia jej potrąconych w ramach egzekucji, kwot ekwiwalentu.

W odpowiedziach na odwołania organ rentowy wniósł o ich oddalenie argumentując jak w zaskarżonych decyzjach, nadto wskazał, iż przepisy ww. ustawy nie przewidują możliwości wypłaty odsetek z tytułu nieterminowej wypłaty ekwiwalentu.

Sąd ustalił, co następuje:

Ubezpieczona I. M. (ur. (...)) pobiera emeryturę kolejową. Przysługuje jej również ekwiwalent pieniężny za deputat węglowy przysługujący byłym pracownikom kolejowym, który to ubezpieczona otrzymuje każdorazowo za okres 6 miesięcy. W marcu 2017 r. wyniósł on 713,59 zł.

W stosunku do ubezpieczonej prowadzona jest egzekucja administracyjna.

Decyzją z 14 marca 2017r., organ rentowy od 1 marca 2017r. dokonał waloryzacji przysługującej ubezpieczonej I. M. emerytury. W punkcie 3, II części decyzji organ rentowy wskazał, że świadczenie zmniejsza się o kwotę 257,41 zł w związku z egzekucją administracyjną. Natomiast w punkcie V wskazano, że z kwoty ekwiwalentu za deputat węglowy za 6 m-cy tj. z kwoty 713,59 zł została potrącona kwota 178,39 zł z tytułu wymienionego w punkcie 3, II części decyzji.

Wyrokiem z 25 października 2017r. w sprawie VIII U 970/17, Sąd Okręgowy w G. stwierdził, że z kwoty ekwiwalentu za deputat węglowy za 6 miesięcy wynoszącej 713,59 zł nie potrąca się kwoty 178,39 zł, z powodu egzekucji administracyjnej. Od powyższego wyroku apelację wniósł organ rentowy. Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z 16 maja 2019r. w sprawie III AUa 182/18 oddalił apelację.

Następnie decyzją z 5 marca 2018r. organ rentowy dokonał waloryzacji emerytury ubezpieczonej I. M. od 1 marca 2018r. W pkt II.3 decyzji wskazano, że świadczenie zmniejsza się z powodu egzekucji administracyjnej, to jest o 130,54 zł. W pkt V decyzji wskazano, że z kwoty ekwiwalentu za deputat węglowy za 6 miesięcy, tj. z kwoty 760,50 zł, została potrącona kwota 324,66 zł z tytułu wymienionego w części II pkt 3 decyzji.

Wyrokiem z 16 listopada 2018r. w sprawie VIII U 2161/18, Sąd Okręgowy w Gliwicach oddalił odwołanie ubezpieczonej. Z kolei jej apelacja od tego wyroku, została uwzględniona przez Sąd Apelacyjny w Katowicach, który wyrokiem z 11 stycznia 2021r. w sprawie III AUa 414/19 zmienił powyższy wyrok Sądu Okręgowego i poprzedzającą go decyzję ZUS w punkcie V i stwierdził, że z ekwiwalentu za deputat węglowy za 6 miesięcy w wysokości wynoszącej 760,50 zł, nie podlega potrąceniu kwota 324,66 zł. Sąd Apelacyjny przekazał również do rozpoznania ZUS, wniosek ubezpieczonej o odsetki od nieterminowo wypłaconej części ekwiwalentu za deputat węglowy, zawarty w jej piśmie procesowym z 25 sierpnia 2018r.

W konsekwencji zakończenia postępowania apelacyjnego i uprawomocnienia się wyroku Sądu Okręgowego, organ rentowy wydał decyzję z 12 kwietnia 2021r., przyznającą ekwiwalent za węgiel deputatowy za okres od stycznia do czerwca 2018r. Przedmiotowy ekwiwalent organ rentowy wypłacił ubezpieczonej 25 kwietnia 2021r.

Następnie zaś ZUS wydał pierwszą zaskarżoną decyzję odmowną z 12 kwietnia 2021r.

W dalszej kolejności decyzją z 13 marca 2019r. organ rentowy dokonał waloryzacji emerytury przysługującej ubezpieczonej od 1 marca 2019r. Równocześnie w decyzji tej, organ rentowy z przyznanego ubezpieczonej ekwiwalentu za deputat węglowy za 6 miesięcy w wysokości 819,34 zł, dokonał potrącenia na rzecz organu egzekucyjnego w kwocie 376,42 zł.

Wyrokiem z dnia 11 października 2019r. w sprawie VIII U 829/19, Sąd Okręgowy w G., zmienił powyższą decyzję w pkt. V, w ten sposób, że stwierdził, iż z kwoty ekwiwalentu za deputat węglowy, za 6 miesięcy wynoszącej 819,34 zł, nie potrąca się kwoty 376,42 zł, z powodu egzekucji administracyjnej. W dalszej części, Sąd Okręgowy wniosek dotyczący odsetek, przekazał (...) Oddział w Z. w celu rozpoznania. Od powyższego wyroku apelację wniósł organ rentowy. Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z 26 stycznia 2021r. w sprawie III AUa 2275/19 oddalił apelację.

W konsekwencji zakończenia postępowania apelacyjnego i uprawomocnienia się wyroku Sądu Okręgowego, organ rentowy wydał decyzję z 13 kwietnia 2021r., przyznającą ekwiwalent za węgiel deputatowy za okres od stycznia do czerwca 2019r. Przedmiotowy ekwiwalent organ rentowy wypłacił ubezpieczonej 25 kwietnia 2021r.

Następnie zaś ZUS wydał drugą zaskarżoną decyzję odmowną z 6 maja 2021r.

Jednocześnie rozpoznając wniosek ubezpieczonej zawarty w jej odwołaniu z 30 września 2020r., przekazany do rozpoznania postanowieniem Sądu Okręgowego z 15 lutego 2021r., organ rentowy wydał trzecią zaskarżoną decyzję z 6 maja 2021r.

Powyższe okoliczności są bezsporne i wynikają wprost z materiału dowodowego zebranego w sprawie, a w szczególności z akt emerytalnych odwołującej, a także akt sprawy VIII U 970/17 i III AUa 182/18 oraz VIII U 2161/18 i III AUa 414/19 – dołączonych do akt niniejszej sprawy.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołania ubezpieczonej I. M. zasługują na uwzględnienie.

Ustawa z 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego "Polskie Koleje Państwowe" (Dz.U.2017.680 j.t.) określa zasady i sposób realizacji uprawnienia do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, przysługującego osobom uprawnionym z przedsiębiorstwa państwowego (...). W art. 74 ust. 1 ustawy wyjaśniono zakres podmiotowy, a w kolejnych artykułach zasady realizacji prawa. Równocześnie ustawa ta nie normuje ewentualnej kwestii dokonywania potrąceń z przyznanego na jej podstawie świadczenia wypłacanego dla osób uprawnionych do emerytury kolejowej.

Kwestie związane z dokonywaniem potrąceń dla świadczeniobiorców organu rentowego, reguluje art. 139 ustawy emerytalnej, który w ust. 1 określa, jakie należności mogą zostać potrącone.

Z kolei zgodnie z art. 3 ustawy emerytalnej, świadczenia określone w ustawie obejmują:

- 1) emeryturę;
- 2) rentę z tytułu niezdolności do pracy, w tym rentę szkoleniową;
- 3) rentę rodzinną;
- 4) dodatek pielęgnacyjny;
- 5) dodatek do renty rodzinnej dla sieroty zupełnej;
- 6) zasiłek pogrzebowy.

Przedmiotowy ekwiwalent za węgiel nie mieści się zatem w wykazie świadczeń zawartych w art. 3 ustawy emerytalnej. Ich realizacja przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych na rzecz określonej kategorii emerytów i rencistów, w tym także uprawnionych do emerytury kolejowej, następowała i następuje w oparciu o odrębną regulację ustawową i jest zadaniem powierzonym tej państwowej jednostce organizacyjnej w ujęciu art. 71 ust. 1 cytowanej ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Świadczenie to nie posiada samodzielnego bytu i wypłacane jest przez organ rentowy wraz z pobieranymi przez osoby uprawnione świadczeniami emerytalno-rentowym (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 9 kwietnia 2013 r., sygn. akt III AUa 1877/12).

Z powyższego wynika, że art. 139 ustawy emerytalnej przewiduje możliwość dokonywania potrąceń, tylko ze świadczeń wskazanych w ich zamkniętym katalogu wyrażonym w art. 3 tej ustawy. Skoro ekwiwalent pieniężny za deputat węglowy nie został tam wskazany, tym samym potrącenia z tego świadczenia dokonywane przez organ rentowy dokonywane są bez podstawy prawnej.

Kwestia ta została prawomocnie przesądzona w wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z 25 października 2017r., w sprawie VIII U 970/17, na skutek oddalenia apelacji wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 16 maja 2019r. w sprawie III AUa 182/18.

W konsekwencji, w ocenie Sądu orzekającego w niniejszej sprawie, organ rentowy miał świadomość, że dokonywanie przez niego takiego potrącenia, jest niezgodne z prawem, a mimo to ponownie dokonywał takich samych potrąceń z ekwiwalentu za kolejne okresy.

W konsekwencji powyższych rozważań należało uznać, że zarówno w sprawie III AUa 414/19, jak i VIII U 852/19, do bezpodstawnego potrącenia egzekucji z ekwiwalentu węglowego odwołującej, doszło na skutek błędu organu rentowego.

Sąd miał również na uwadze, że cytowana ustawa o restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...), nie reguluje natomiast kwestii wypłacania odsetek od świadczeń, co do których Zakład Ubezpieczeń Społecznych pozostaje w zwłóce z wypłatą.

Podstawę prawną do wypłaty przez ZUS odsetek zawiera art. 85 ust. 1 ustawy systemowej. Przepis ten stanowi, że „jeżeli Zakład – w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów albo umów międzynarodowych – nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia, jest obowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości odsetek ustawowych określonych przepisami prawa cywilnego. Nie dotyczy to przypadku, gdy opóźnienie w przyznaniu lub wypłaceniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności”.

Przepis ten reguluje wypłatę odsetek należnych nie tylko od świadczeń z ubezpieczeń społecznych, ale także przekazanych ZUS-owi do wypłaty na mocy odrębnych przepisów, a takim bez wątpienia jest ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla. Do powyższych odsetek nie stosuje się przepisów o finansach publicznych.

Szczegółowe zasady wypłacania odsetek za opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub w wypłaceniu świadczeń, do których przyznawania i wypłacania jest zobowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych określa Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 1 lutego 1999r. w sprawie szczegółowych zasad wypłacania odsetek za opóźnienie w ustaleniu lub wypłacie świadczeń z ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 12, poz. 104).

Zgodnie z § 1 ust. 2 rozporządzenia „określone w rozporządzeniu zasady wypłacania odsetek za opóźnienie w wypłaceniu świadczeń z ubezpieczeń społecznych, stosuje się również do obliczania i wypłacania odsetek za opóźnienie w wypłaceniu przez Zakład świadczeń zleconych mu do wypłaty na mocy odrębnych przepisów lub umów międzynarodowych”.

Natomiast po myśli § 2 ww. rozporządzenia, odsetki wypłaca się za okres od dnia następującego po upływie terminu na ustalenie prawa do świadczeń lub ich wypłaty, przewidzianego w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń - do dnia wypłaty świadczeń. Okres opóźnienia w ustaleniu prawa do świadczeń i ich wypłacie, dla których przepisy określające zasady ich przyznawania i wypłacania przewidują termin na wydanie decyzji, liczy się od dnia następującego po upływie terminu na wydanie decyzji. (ust.2)

Podkreślić należy, że cytowany wyżej art. 85 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wyraźnie wskazuje, że ZUS jest zobowiązany do wypłaty odsetek w wysokości określonej przepisami prawa cywilnego wówczas, gdy w następstwie okoliczności, za które ponosi odpowiedzialność, nie ustalił prawa do świadczenia lub nie dokonano jego wypłaty w przewidzianych przepisami terminach ich przyznawania i wypłacania. Chodzi zatem o wypłatę odsetek za zwłokę w wypłacie świadczenia, powstałą na skutek okoliczności, za które organ odpowiada. Zatem Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest obowiązany do wypłaty odsetek nie tylko wtedy, gdy nie ponosi winy w opóźnieniu, lecz także wtedy, gdy opóźnienie w ustaleniu i wypłacie prawa do świadczenia pieniężnego z ubezpieczenia społecznego jest skutkiem innych przyczyn niezależnych od Zakładu

Opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczenia może nastąpić albo wskutek dokonania przez organ rentowy błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, albo z powodu błędu w ustaleniach faktycznych, będącego następstwem naruszenia przepisów postępowania. W tym pierwszym przypadku mamy do czynienia z wydaniem przez organ rentowy decyzji niezgodnej z prawem, choć na podstawie prawidłowo i kompletnie zebranego materiału dowodowego i po ustaleniu niezbędnych okoliczności faktycznych możliwe było wydanie decyzji odpowiadającej prawu. Opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczenia jest wówczas następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność, choćby nie można mu było zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa. Inaczej mówiąc, jeżeli organ rentowy dokonał nieprawidłowej wykładni lub błędnego zastosowania prawa, to

ubezpieczonemu należą się odsetki od kwoty świadczenia przyznanego wyrokiem sądu liczone od upływu terminu, w którym organ rentowy powinien był wydać prawidłową decyzję uwzględniającą wniosek (por. wyrok z 9 marca 2001r., II UKN 402/00, OSNP 2002 nr 20, poz. 501, wyrok z 7 października 2004r., II UK 485/03, OSNP 2005 nr 10, poz. 147, wyrok Sądu Najwyższego z 15 października 2010r., sygn. akt III UK 20/10, lex nr 694224).

Dokonanie przez organ rentowy przedmiotowych potrąceń było spowodowane błędem tego organu, w zakresie interpretacji przepisów. W konsekwencji Zakład ponosi odpowiedzialność za niewypłacenie ekwiwalentu w pełnej wysokości w terminie. Ubezpieczona ma ustalony termin wypłaty emerytury na 25 dzień każdego miesiąca, a więc organ rentowy pełną wartość ekwiwalentu pieniężnego (za 6 miesięcy) powinien był wypłacić ubezpieczonej najdalej do dnia - 26 marca 2018 r., orzeczono - od 26 września 2018 r. - zgodnie z żądaniem odwołującej, od kwoty 324,66 zł i od dnia 26 marca 2019 roku od kwoty 376 marca 2017r. Skoro tego nie uczynił, to od :

- 26 września 2018 r. pozostawał w zwłoce z wypłatą kwoty 324,66 zł – aż do dnia wykonania decyzji z dnia 12 kwietnia 2021 r.,

- 26 marca 2019 r. pozostawał w zwłoce z wypłata kwoty 376,42 zł – aż do dnia wykonania decyzji z dnia 13 kwietnia 2021 roku.

Równocześnie mając na uwadze uwagi poczynione na wstępie rozważań prawnych, Sąd uznał, że z przyznanego ubezpieczonej ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy za 6 miesięcy, nie można potrącić kwoty 358,39 zł tytułem egzekucji administracyjnej. Należy wskazać, że wprawdzie zaskarżoną decyzją z dnia 6 maja 2021 r. odmówił wydania decyzji z w sprawie przyznania ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy za II półrocze 2020 r., gdyż ekwiwalent przyznany jest bezterminowo, jednakże w decyzji tej podano, że z emerytury i ekwiwalentu od września 2020 roku potrącona została kwota 358,39 zł ekwiwalentu, co umożliwiło korektę decyzji w tym zakresie. Na marginesie dodać należy, że odwołująca bez złożenia wniosku o ustalenie wysokości świadczenia za wrzesień, nie mogłaby kwestionować bezprawnych potrąceń dokonywanych w tym okresie, bowiem jedynie w marcu organ rentowy wydaje decyzję waloryzacyjną z której wynikają dokonywane potrącenia.

Biorąc pod uwagę powyższe Sąd na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w punkcie pierwszym, drugim i trzecim sentencji.

Sąd miał również na uwadze, że w swoim odwołaniu z 8 czerwca 2021r., ubezpieczona zawarła wniosek o zapłatę odsetek ustawowych od 26 września 2020r. Wniosek ten dotychczas nie stanowił przedmiotu rozpoznania przez organ rentowy. Wobec czego Sąd, na podstawie art. art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. postanowił jak w punkcie czwartym sentencji.

(-) Sędzia del. Magdalena Kimel